

Handläggare: Helena Malmgård
Telefon: 08/508 24 404

Till
Skärholmens stadsdelsnämnd

9/2011

10

Remissvar gällande förslag till reviderade riktlinjer för familjevård för barn och unga

– remiss från Kommunstyrelsen rotel VII, dnr: 325-805/2011

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden beslutar att som sitt yttrande till kommunstyrelsen i Stockholms stad överlämna detta tjänsteutlåtande.

Stadsdelsnämnden beslutar om omedelbar justering.

Rune Ney
Tf. Stadsdelsdirektör

Lena Thorson
Avdelningschef

Bakgrund

Kommunstyrelsen i Stockholms stad har begärt yttrande från samtliga stadsdelsnämnder gällande förslag till reviderade riktlinjer för familjevård för barn och unga (bilaga). Svar på remissen ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 1 oktober 2011.

Ärendet har handlagts inom Enheten för familjevård och kontaktverksamhet.

Bilaga: remissen

Sammanfattning av remissen

De huvudsakliga förändringarna i det nya förslaget till riktlinjer för familjevård för barn och unga är:

Ett förstärkt barnperspektiv – vikten av att lyssna på och informera barnen utifrån deras ålder och mognad betonas och kravet att dokumentera hur så har skett förtydligas. FN:s barnkonvention lyfts fram i texten.

Ett ökat fokus på stabilitet och långsiktighet i placeringarna – förslaget är att socialtjänsten redan i inledningen av en placering ska göra en bättre bedömning av hur långvarig den beräknas bli och utifrån det bland annat avgöra hur barnets umgänge med föräldrarna samt stödet till föräldrarna ska se ut. Det föreslås också att en bedömning ska göras i ett tidigt stadium om det är aktuellt med alternativ till placering, som en vårdnadsöverflytt eller adoption.

Ett förstärkt fokus på barnens skolgång – skolfrågan lyfts fram och behovet av samverkan mellan socialtjänst och skola betonas, samt att socialtjänsten behöver ställa krav på skolhuvudmannen gällande de placerade barnens utbildning. Ett förslag om att ge tillgång till dator för äldre familjehemsplacerade barn framförs också.

En förstärkt tillsyn av familjehemmen – minst fyra besök per år varav ett oanmält föreslås, samt att samtalen med barnen ska ske på annan plats om barnen önskar det.

Ett förstärkt utbildningskrav – alla familjehem ska ha genomgått grundutbildning innan de godkänns som familjehem.

Betoning av vårdnadshavarnas rättigheter och skyldigheter – vikten av att erbjuda adekvata insatser till förändring av föräldrarnas situation framhålls. Även vikten av att familjevården stöttar föräldrarna att genomföra ett umgänge som är bra för barnet betonas. Det understryks att stödet vid behov även kan vara ekonomiskt.

En förbättrad eftervård – förslaget lyfter fram skyldigheten för stadsdelarna att erbjuda barn och unga adekvat eftervård efter avslutad placering i familjehem.

Remissen i sin helhet biläggs tjänsteutlåtandet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Ett förstärkt barnperspektiv

Förvaltningen anser att förslaget till reviderade riktlinjer för familjevård för barn och unga innehåller viktiga förändringar när det gäller att lyfta fram barns rättigheter och perspektiv. Det gäller rätten till delaktighet, stabilitet, utökat antal besök från socialtjänsten, skolgång, hälsovård och eftervård. Det är flera bra förslag som kan bidra till en kvalitetssäkring av arbetet. Utifrån ett barnperspektiv skulle även frågan om barns rätt att ha synpunkter kring valet av familjehem samt deras möjligheter att säga nej till umgänge med föräldrar kunna lyftas fram.

Förvaltningen är positiv till att barn med annan religion och etnicitet lyfts fram på flera ställen i förslaget. Socialtjänstens skyldighet att understödja barnens språkutveckling samt kontakt med och kunskap om sitt ursprung betonas.

I det nya förslaget skriver man att alla familjehem ska vara utredda, godkända och utbildade innan barn placeras hos dem (s. 16). Förvaltningen anser att det är en god ambition och lämpligt i de flesta ärenden. Förvaltningen vill dock samtidigt påtala att det i ett flertal ärenden inte kommer vara genomförbart, då många ensamkommande flyktingbarn exempelvis redan befinner sig hos de närstående som framstår som det lämpligaste familjehemsalternativet. För att inte bygga in ett regelmässigt brott mot riktlinjerna föreslår förvaltningen därför att den tidigare formuleringen, med ordet bör, behålls.

Uppföljningen av vården – förslaget om oanmälda besök

Förvaltningen ställer sig positiv till att utöka antalet besök i alla familjehem till minst fyra per år. Möjligheten att göra oanmälda besök är bra, det behövs vid misstankar om att barn far illa och det är lämpligt att informera alla familjehem om att så kan ske. Däremot är förvaltningen tveksam till nyttan av att göra det obligatoriskt med ett oanmält besök per år.

Det kan förefalla som att en rutin med ett oanmält besök per år skulle öka de placerade barnens trygghet genom att handläggarna skulle upptäcka missförhållanden på så vis. Handläggarnas erfarenhet är dock att det viktigaste för att uppmärksamma missförhållanden är att bygga upp förtroende hos både det placerade barnet och familjehemmet. Familjehem är som folk är mest och det är få som är uppenbart olämpliga, vilket gör betydelsen av förtroendeskapande arbete så avgörande. När det finns förtroende tenderar människor att öppna upp och berätta om svårigheter och uttrycka spontana åsikter. I de samtalen finns också möjligheten att tala om hur eventuella problem kan drabba de placerade barnen.

Risken som förvaltningen ser är att man genom en rutin med oanmälda hembesök bygger upp en falsk trygghet, som inte ger några egentliga möjligheter att upptäcka faktiska missförhållanden. Det som skulle kunna upptäckas vid oanmälda hembesök är grava missförhållanden, som pågående missbruk i familjehemmet eller tydlig vanvård av barnen. Detta måste ställas emot risken att en sådan rutin försvårar samarbetet med familjehemmen, skapar misstro och påverkar barnens tillit till sina familjehem. Grava missförhållanden går att få kännedom om även genom regelbunden uppföljning med exempelvis förskola/skola och genom att barnet har förtroende för sin socialsekreterare och vågar berätta. När signaler om missförhållanden når handläggarna är det viktigt att agera, exempelvis genom att selektivt göra spontana hembesök vid uttalad oro.

På sidan 20 i förslaget till reviderade riktlinjer nämns att familjevårdsinspektörernas handledning av familjehemmen är ett tillfälle att kontrollera att familjehemmen har behövlig kompetens för sitt uppdrag. Förvaltningen vill betona handledningens funktion som *kompetensutveckling*, inte som kontrollsituation. Familjehem som är beredda att ta emot handledning och i den blotta svårigheter de har med uppdraget uppfattas i högre utsträckning beredda att utvecklas och höja sin kompetens för uppdraget än familjehem som i erbjuden handledning visar liten benägenhet att tala om problem. Handledning är också en möjlighet till den typen av samtal som förebygger eller minskar konsekvenserna av missförhållanden i familjehemmen.

Inom området skola/utbildning (s. 30) är det även viktigt att följa upp barnens möjlighet till en stimulerande fritid med lek och aktiviteter. Viktig bearbetning av tidigare upplevelser sker i mindre barns lek, och fritidsaktiviteter kan vara betydelsefulla för att utveckla självförtroende och självkänsla.

Behov av fördjupning och förtydliganden i riktlinjerna

Erfarenheten från handläggarna som använt tidigare riktlinjer visar att tydlighet och hjälp med fördjupade resonemang i riktlinjerna är viktiga för arbetet. I vissa avsnitt, som de kring barns rätt, har resonemangen fördjupats. I andra har de i stället förenklats, som exempelvis gällande vårdplanens utformning (jfr. s. 8 i gamla riktlinjerna) eller sekretessen och vilken information familjehem kan behöva för att utöva vården (jfr. s. 14 i gamla riktlinjerna). Det är önskvärt med fördjupade resonemang och exempel för att riktlinjerna ska vara till hjälp i arbetet.

Ett område där det ständigt uppstår frågetecken är kring dokumentationen. Mycket har förtydligats i de nya riktlinjerna. Det framstår dock som något mer oklart i

förslaget till nya riktlinjerna vad i texten om familjehem som också gäller vid privatplaceringar.

Några oklarheter kvarstår som förvaltningen önskar förtydliganden kring i de nya riktlinjerna:

- I vilken akt ska originalet av familjehemsutredningen förvaras (det står olika på olika ställen i förslaget)? Var bör en avbruten familjehemsutredning förvaras? Det kan finnas en poäng med att den förvaras i barnets akt som förklaring till varför det inte placerades där.
- Får vårdnadshavare ta del av familjehemsutredningen oavsett familjehemmets samtycke eller råder sekretess?
- Ska alla samtal (även handledande) med familjehemmet journalföras?
- Vad är beslut respektive verkställighet av vården (exempelvis extern handledning till familjehemmen eller kläder och kontaktperson till barnen vid LVU)? Hur samt i vilken akt ska det dokumenteras?
- Ska det alltid finnas en barnakt i samband med en privatplacering där inget vårdbehov finns?

En diskussion som ofta förs mellan socialsekreterarna med fokus på det placerade barnet och dess ursprungsfamilj å ena sidan och familjevårdsinspektörerna å andra sidan är familjehemmets rätt till semester och hänsyn till deras livssituation i övrigt kontra barnets behov av umgänge med föräldrarna. Är det rimligt att familjehemmet åker på fem veckors sommarsemester då inget fysiskt umgänge kan ske? Kan deras arbetssituation få styra när umgänget kan ske? Det vore önskvärt med ett förtydligande i riktlinjerna kring vilka krav som kan ställas på familjehemmen gällande tillgänglighet, förutom att de naturligtvis inte kan neka barnet umgänge.

Förvaltningen är positiv till att uppföljningsansvaret efter avslutad placering betonas. Riktlinjerna behöver om möjligt förtydligas kring hur lång tid en uppföljning efter placering bör pågå, då erfarenheten är att det ibland handlar om korta insatser på ett par månader som kallas eftervård.

Behov av ökade resurser

Förvaltningen uppmärksammar att vissa av förslagen i de reviderade riktlinjerna medför ökade kostnader och behov av förändrade rutiner. Det gäller exempelvis

stödet till föräldrar vid umgänge och förslaget om datorer till placerade tonåringar. Idag saknas det kanaler inom familjevården för att betala ut pengar till föräldrar, och det förtydligas att de inte ska hänvisas till att söka ekonomiskt bistånd i sin hemkommun. Det gäller också möjligheten att stötta föräldrar till förändring under de första avgörande åren, där det behövs ökade resurser och ökad samverkan mellan olika enheter inom förvaltningen eller olika förvaltningar/kommuner.

Ökade resurser behövs också för de barn som har en annan härkomst och behov av kontakt med sitt modersmål, kultur och/eller religion så att de på ett självklart sätt kan stöttas i sin identitetsutveckling. Ett problem i sammanhanget är att skolor oftast inte erbjuder hemspråksundervisning till barn som inte talar sitt modersmål i hemmet och att det i praktiken är omöjligt att till alla barn hitta familjehem som kan bidra till ett upprätthållande av barnets språk, religion och kultur.

Förvaltningen kan också behöva ökade resurser för att genomföra tätare besök i alla familjehem. Idag sker en prioritering av besöken utifrån en behovsbedömning som gör att vissa välfungerande placeringar bara följs upp en gång i halvåret medan andra placeringar redan idag följs upp oftare än fyra gånger per år av olika skäl.

Helena Malmgård
Samordnare
Enheten för familjevård och kontaktverksamhet